

Asia: VN/727/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Palta pitää tärkeänä esitysluonnoksessa esitetyjä tavoitteita, joilla pyritään kehittämään työikäisen väestön osaamista ja nostamaan työllisyysastetta. Esitetyn mukaisesti tällä pyritään nyt perustamaan uusi viranomaistoimija, jonka epärealistisesti annetaan ymmärtää ratkaisevan muita jo olemassa olevia viranomaistoimijoita täydentävällä toiminnallaan jatkuvan oppimisen ja työllisyyden haasteet. Tästä johtuen emme kannata esitysluonnoksessa palvelukeskukselle esitettyjen tehtävien toteuttamista esitetyillä resursseilla ja tietopohjalla.

Jotta jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluita voitaisiin kehittää yhä tehokkaammiksi, palvelukeskukselle tulisi antaa alkujaan huomattavasti suppeampi tehtävänkuva. Palta katsoo, että seuraavaksi tulisi etsiä ratkaisuja ennen kaikkea vielä ratkaisematta olevista ja lähivuosina koottavista digitaalisista tietovarannoista. Samanaikaisesti ennen näin laajan viranomaistoimijan perustamista tulisi ratkaista työvoimapalveluiden palvelurakenteen lopullinen muoto sekä tehostaa julkisen ja yksityisen sektorin välistä yhteistyötä. Näiden välttämättömien ennen palvelukeskuksen perustamista edeltävien toimien avulla voitaisiin saavuttaa merkittäviäkin kehitysaskelaita tulevana lähivuosina tulevaisuuden palvelurakenteen osalta.

Esityksen tavoitteena on ansiokkaasti se, että palvelujärjestelmän uudistetaan siten, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen ja uusintamiseen. Valitettavasti käytännön toimenpiteet eivät kuitenkaan tuo esille jo olemassa olevien lisäksi riittävästi työelämän tarpeiden tunnistamiseen liittyviä uusia toimenpide-ehdotuksia.

Palvelukeskukseen liittyvät suunnitelmat tuntuvat unohtavan työelämän ja yritysten tarpeet. Valmistelussa on jäänyt hyvin vähäiselle ellei olemattomalle osalle työnantajien osaajatarpeisiin vastaaminen, eikä tämä täten heijastu myöskään konkreettisina toimenpide- ja kehitysehdotuksina esitysluonnoksessa.

Jos halutaan, että palvelukeskus aloittaisi toimintansa jo vuonna 2021, tulisi tämän tehtävät olla jo nyt huomattavasti tarkemmin tiedossa. Nyt, kun valtakunnallinen tietopohja on vielä tunnistetusti hajallaan ja työvoimapalveluiden palvelurakenne – jota palvelukeskuksen on tarkoitus käyttää toimintaa määrittelevänä pohjaratkaisuna – ei ole vielä valmis, on hyvin vaikea kuvitella palvelukeskukselle tehokasta toimintaa.

Palta korostaa, että nyt tarvitaan kokonaisvaltaista johtamista, jolla luodaan yhä tehokkaampi digitaalinen koulutuksen ja työvoimapalveluiden palvelurakenne. Jatkuva oppiminen tulisi nähdä digitaalisena kokonaisuutena, joka palvelee ajasta ja paikasta riippumatta kaikkia ikäryhmiä.

Koronakriisi mahdollisti viimeinkin myös koulutusjärjestelmämme digiloikan. Nyt on oikea aika vääntää ruuvia kireämmälle ja rakentaa digitaalisuuden perusta kuntoon. Nykyinen hallituksen esitys ei nosta esiin tähän konkreettisia ratkaisuja.

Jatkuvaa oppimista koskevat palvelut tulisi keskittää yhden digitaalisen luukun taakse. Palta katsoo, että jatkuvan oppimisen tueksi tulisi toteuttaa julkinen tekoälyä hyödyntävä digialusta, joka kokoaa jokaisen työkokemuksen, koulutuksen ja osaamisen yhteen ja ehdottaa käyttäjälle sopivia täydennyskoulutuksia ja työpaikkoja. Ilman laajempaa digitaalista tietopohjaa palvelukeskus ei voi saavuttaa sille asetettuja tavoitteita.

Esityksestä jää hyvin epäselväksi, kenelle ja millaisia palveluita se aikoo tuottaa. Asiakasryhmäksi kuvataan toisaalla tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita toteuttavat toimijat, joiden käyttöön tarjottaisiin palvelukeskuksen kokoamaa tietoa ja kehittämistyön tuloksia. Heille tarjotun tiedon ja muun tuen avulla luvataan parantaa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden laatua ja yhtenäisyyttä.

Toisaalla taas kohderyhmänä esitetään, kuinka palvelukeskuksen rahoittama koulutus ei olisi tarkoitettu ensisijaisesti työttömille tai muille työnhakijoille, mutta heilläkin olisi kuitenkin mahdollisuus hakeutua näihin koulutuksiin.

Palta pitää tärkeänä, että jatkuvan oppimisen palveluita voivat jatkossa hyödyntää tasa- ja yhdenvertaisesti kaikki väestöryhmät. Palvelut tulisi rakentaa kaikille oman osaamisen kehittämistä tarvitseville ennen kaikkea digitaaliselle alustalle.

Esityksestä ei myöskään käy ilmi, miten palveluita tullaan käytännössä tarjoamaan. Tätä kuvataan esimerkiksi, kuinka kansalaisille ja työnantajille tarkoitetut ohjauspalvelut tukeutuisivat verkostomaiseen työtapaan ja ne olisi edelleen tarkoitus tuottaa monikanavaisesti ja hajautetusti siten, että palveluntarjonta olisi mahdollisimman lähellä asiakasta.

Jotta palvelukeskus voisi tuoda yksilöiden käytettäväksi uusia joustavia ja räätälöitävissä olevia osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia ja parantaa osaamispalveluiden osuvuutta suhteessa koettuun tarpeeseen, sen tulisi olla hallintomalliltaan erittäin ketterä toimissaan. Yksilölliset tarpeet – oli sitten kyse henkilö- tai yritysasiakkaan tarpeista – tulee huomioida päivissä tai viikoissa, eikä hallintorakenne saa muodostua esteeksi toiminnalle. Julkisen palvelun hyöty jää olemattomaksi, jos asiakkaat eivät löydä käyttämään näitä palveluita tai koe näitä tarpeeksi ketteriksi.

Valmistelun alkuvaiheessa opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä työ- ja elinkeinoministeriölle annettiin tehtäväksi selvittää, miten eri toimijoiden yhteinen jatkuvan oppimisen politiikka ja palvelurakenne olisi tarkoituksenmukaista organisoida ja toimeenpanna kansallisella ja alueellisella tasolla.

Valmistelussa olisi alkujaan pitänyt huomioida voimakkaammin, että työ- ja elinkeinoministeriö on samalla käynnistänyt työllisyyden kuntakokeilut, kehittää työhaun digitaalisia työkaluja, ja valmistelee työhaun pohjoismaista mallia. Valmistelu näissä kulkee vahvasti työllisyystavoitteet edellä. Palta pitää erittäin tärkeänä, että myös jatkuvaa oppimista koskevat toimenpiteet ottaisivat huomioon jo käynnissä olevat keskeneräiset toimet. Palvelukeskus ei saa irtaantua kokonaisuudesta.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä tehtävistä

Palvelukeskuksen tehtäviksi esitetään tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointi, koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden valtionavustusten myöntäminen ja hankinta sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Esityksessä painotetaan myös erikseen, että ennakointitehtävä ja -tieto muodostaisivat perustan palvelukeskuksen koko toiminnalle.

Palta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että koko koulutusjärjestelmää tulisi kehittää tukemaan jatkuvan oppimista ja työllistymistä. Nyt ei tulisi rakentaa uutta ja erillistä ohjaus-/palvelujärjestelmää, joka tukeutuu vanhoihin rakenteisiin. Palvelukeskuksen tehtävien tulisi toteuttaa sellaista, mitä mikään muu toimija ei jo nykyisellään toteuta. Tai muuten tällaisen pysyvän rakenteen hyödyt jäänevät vähäisiksi ellei jopa mitättömiksi.

Palta katsoo, että esityksessä esille tuodut resurssit eivät vastaa tasoltaan sitä suuruus- ja laajuusluokkaa, jota nyt palvelukeskukselle tehtävineen ollaan luomassa.

Palvelukeskukselle annetut tehtävät näyttäytyvät suurilta osin päällekkäisiltä monien taustalla olevien toimijoiden, kuten Opetushallituksen, KEHA-keskuksen, ELY-keskusten, TE-palveluiden sekä kuntakokeiluiden, Osaamisen ennakointifoorumin ja jopa työelämätoimikuntien ja näille asetettujen tehtävien kanssa. Riski tehtävien päällekkäisyydestä on vahvasti läsnä, jos palvelukeskukselle suunniteltujen tehtävien suhdetta muiden jo olemassa oleviin toimijoihin ei tarkasti määritellä.

Yhteiskunta ja elinkeinoelämä tarvitsee työvoima- ja osaamistarpeiden ennakoititiedon jalostajaa ja tuottajaa, mutta sen tuottamiseen ei välttämättä tarvita uutta erillistä viranomaistoimijaa, kuten esitetynkaltaista palvelukeskusta. Ensin pitäisi varmistaa, miten muut toimijat voisivat tuottaa saman palvelun esimerkiksi digitaalisia alustoja kehittämällä ja hyödyntämällä.

Esityksessä todetaan, ettei aikuisten ja työikäisen väestön ohjaaminen osaamispalveluihin ole perustunut aiemmin yhdessä analysoituun ja jaettuun tietoon ja täten yhteistä politiikkalohkot ylittävää tilannekuvaa työelämän muutoksesta ja siihen liittyvistä osaamistarpeista ei ole ollut. Palta kokee, että tähän tarvitaan muutos. Herää kuitenkin kysymys, tarvitaanko tähän tosiaan yhtä lisäviranomaistoimijaa jo olemassa olevien lisäksi.

Osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointia tekee tällä hetkellä myös jo monet eri toimijat, joten jää epäselväksi, mikä olisi tämän palvelukeskuksen erityinen tehtävä tällä saralla. Ennakointi vaatii tietopohjaa, jonka kokonaisuutta ja tavoitetilaa ei ole vielä riittävästi määritelty. Jos kerran palvelukeskuksen tehtävänä olisi koota relevantti työikäisen väestön osaamisen kehittämistä ja työnantajien tarvetta koskeva ennakoititieto ja hyödyntää tietoa muiden tehtäviensä toteuttamisen tukena sekä raportoida tuloksista laajasti, tulee ratkaista, mikä on jatkossa esimerkiksi Osaamisen ennakointifoorumin rooli suhteessa palvelukeskuksen tuottamiin palveluihin.

Palta katsoo, että digipalveluiden rinnalla on tarpeen panostaa tiedolla johtamisesta saataviin hyötyihin. Jos haluamme yhteiskuntana aidosti siirtää koulutus- ja työvoimapalvelujärjestelmämme seuraavalle vuosikymmenelle, tulee meidän pystyä analysoimaan koulutuksesta ja rekrytointimarkkinoilta syntyvää dataa ja kehittämään siitä edelleen uusia, tehokkaampia ja käyttäjäystävällisiä palveluita.

Esityksessä kuvataan, kuinka palvelukeskus kehittäisi sellaisia ohjaus- ja neuvontapalveluita, joita ei riittävästi ole saatavilla tai joiden vaikuttavuus edellyttää kehittämistä. Tällaisia mainitaan olevan muun muassa hakevan toiminnan ja motivoinnin mallien kehittäminen. Esityksessä olisi tärkeää tuoda esille, miten varmistetaan, ettei palvelukeskus tee yhtä aikaa työvoima- ja kotoutumispalveluiden ja kuntien kanssa päällekkäistä työtä. Samalla tulisi varmistaa myös toimien

riittävän tehokas ja ripeä jalkauttaminen, niin etteivät asiakkaat (henkilöasiakkaat ja yritykset) joudu odottelemaan toimia tai päätöksiä.

Palvelukeskuksen kerrotaan edistävän myös yliaalueellista yhteistyötä ja

vertaiskehittämistä välittämällä tietoa ja esimerkkejä muilta alueilta. Tämän yhteydessä tulee varmistaa, ettei tämä tehtävä ole päällekkäistä kuntakokeiluiden sisään rakennetun vastaavan järjestelmän kanssa.

Esityksestä jää epäselväksi, millaisia lisäresursseja seuraavan kaltaiset tehtävänkuvaan tarkentavat varaukset tarkoittavat: palvelukeskus voisi käytettävissä olevien resurssiensa puitteissa käynnistää myös omaa ennakkointia palvelevaa tietotuotantoa. Tehtävänkuvauksen tarkkapiirteinen rajaus estäisi toiminnan paisumisen ja turhien toimien kasaantumisen jo vähissä oleville esitetyille resursseille.

Huomiot palvelukeskukselle esitetystä hallintomallista

Esitysluonnoksessa esitetään, että palvelukeskuksen toiminnan ohjauksesta vastaisivat opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä. Esitysluonnoksessa tulisi määritellä, mikä taho viime kädessä johtaa prosessia ja minkäläisten ohjausmääreiden perusteella.

On myös varmistettava, että jatkuvan oppimisen ja työllisyyden edistäminen tapahtuu työllisyys- ja yritysnaikokulmat edellä. Jatkuva ja sujuva yhteistyö työelämän järjestöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa on osaamisen ja työvoiman kohtaannon osalta ehdottoman tärkeää.

Nykyisen hallituksen tulisi pyrkiä toimillaan rakentamaan kokonaisvaltaisesti työvoimapalveluiden palvelurakennetta, joka perustuu vahvaan tiedolla johtamiseen, sekä vastaa tulevaisuuden ja yhteiskunnan digitalisoitumisen tarpeisiin. Ennen kuin voimme aidosti alkaa puhua tekoälyn hyödyntämisestä, on tarpeen päättää, kuka tätä digikokonaisuutta johtaa.

Valmistelussa tulisi voimakkaammin ottaa huomioon, että työ- ja elinkeinoministeriö on samalla käynnistänyt työllisyyden kuntakokeilut, kehittää työnhaun digitaalisia työkaluja, ja valmistelee työnhaun pohjoismaista mallia. Valmistelu näissä kulkee vahvasti työllisyystavoitteet edellä.

Edellä mainituiden perusteluiden johdosta Palta katsoo, että vastaavana ministeriönä tulisi olla työ- ja elinkeinoministeriö, jota opetus- ja kulttuuriministeriö tukee omilla toimillaan.

Esityksessä todetaan, että ministeriöt ohjaisivat ja seuraisivat toiminnan tuloksellisuutta enintään viideksi vuodeksi laadittavan jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen kehittämissuunnitelman kautta. Palta toteaa, että 5-vuotissuunnitelma voisi olla myös lyhytkatseisempi, koska koulutustarjonnan tulisi pyrkiä tarjoamaan vastauksia yhä enenevässä määrin myös jo olemassa olevia työelämän osaamistarpeisiin – ei pelkästään pitkällä tulevaisuudessa siintäviin jopa vaikeasti ennustettaviin ja määriteltäviin osaamistarpeisiin.

Palvelukeskuksen hallintomalliksi ehdotetaan mallia, jossa päätöksentekovalta olisi johtajalla, jonka strategisena tukena toimisi johtokuntatyypinen toimielin. Johtokuntatyypisenä toimielimenä toimisi työelämän asiantuntemusta edustavista jäsenistä koostuva jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvosto.

Palta korostaa, että esitetyllä hallintomallilla tehtävään valittavan pääjohtajan tulisi omata laaja kokemus elinkeinoelämän osaamistarpeista lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikajänteellä. Samoin ehdotetun säännöksen mukaan neuvostoon, jossa olisi puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 12 muuta jäsentä, tulisi valita laaja ja osaava elinkeinoelämän edustus, joka tunnistaa tulevaisuuden toimialat, joille työllistytään yhä enenevässä määrin.

Osaamispalveluiden tulisi vastata koko työväestön tarpeisiin, jolloin esitetty hallintomalli voi muodostua liian raskaaksi, jotta se kiinnostaisi työelämän edustajia.

Palvelukeskuksen tehtäviin vaikuttaisi kuuluvan myös vahva alueellinen yhteistyöverkoston vetovastuu. Esitysluonnoksessa tulisikin kuvata tarkemmin, miten tämä on ajateltu järjestettävän, ja miten varmistetaan aito markkinavuoropuhelu eri palveluntuottajien kanssa – myös niiden, jotka eivät ole juuri tuolla hetkellä alueella, mutta toimivat valtakunnallisesti tai jopa globaalisti ja digitaalisessa ympäristössä. Jos tätä yhteistyötä pyritään rakentamaan kuntakokeiluiden päälle, tulee varmistaa samalla kuntakokeiluissa samanaikainen aktiivinen ja yhdenvertainen markkinavuoropuhelu yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa.

Palta ei pidä kannatettavana ehdotuksena, että palvelukeskuksen sisälle luotaisiin jonkinlainen uusi ohjausmekanismi, jonka sisällöstä ja toimivuudesta ei olisi vielä mitään varmuutta. On esitetty, että ohjausmekanismi aiottaisiin yhteensovittaa jo etukäteen palvelurakenteeseen, jota ei ole vielä edes olemassa – ainakaan ennen vuotta 2023, jolloin kuntakokeilut päättyvät.

Esitysluonnoksessa kerrotaan, että palvelukeskuksen toiminnan ja tuloksellisuuden seurantaan ja kehittämiseen tulisi ministeriöissä (OKM ja TEM) varata myös työpanosta. Palta pitää huolestuttavana, että ministeriöissä tähän yhteyteen sidottavia resursseja ei ole avattu esimerkiksi taulukkomuodossa. Vaarana on, että nämä nyt piilossa olevat varaukset lisäisivät yllättäen entisestään kuluja ja resurssitarvetta ilman tehtyä ennakoarviota.

Palta korostaa, että tähän yhteyteen tarvitaan tarkempi ja syvemmälle menevämpi taloudellisten vaikutusten arviointi, jossa käydään läpi mitkä ovat tehtävien kustannusarviot, tarvittavat henkilötyövuodet, koulutukset, infrainvestoinnit (ml. jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma), hallinnolliset tukipalvelut yms. Nyt esitetyn perusteella jää epäselväksi, riittääkö esitetty noin 1,1 miljoonan euron pysyvä määräraha näihin tehtäviin, joita palvelukeskukselle on ajateltu.

Jotta esitysluonnoksesta saisi tarkan käsityksen palvelukeskuksen tehtävistä, jotka täydentäisivät olemassa olevien toimijoiden tehtäviä ja palveluita, tulisi esittää vertailevassa taulukossa, mitä ELY-keskusten, TE-toimistojen ja KEHA-keskuksen olemassa olevia tehtäviä tämä ei korvaisi, ja mitä uutta lisäarvoa tämä palvelukeskus tuottaisi. Palta korostaa, että vasta tämän ja digitaalisten palveluiden kokonaisuuden varmistuttua voitaisiin määritellä rajatut palvelukeskuksen tehtävät.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuodoista

Palta pitää kannattavana, että EU:n elpymisrahoja suunnataan juuri muun muassa osaamisen kehittämisen ja työllisyyden digipalveluihin ja sen vaatiman tietoperustan luomiseen. On kuitenkin samalla huomautettava, että EU:n elpymisrahat, jotka kanavoidaan Kestävän kasvun ohjelman kautta jatkuvaa oppimista, työllisyyttä ja digitaalisuutta edistäviin hankkeisiin ovat määräaikaista. Tämän rahoitusmekanismin kautta tuleekin tuottaa ennen kaikkea pysyviä digitaalisia rakenteita.

Esityksessä viitataan myös jatkuvaan oppimiseen vuodelle 2021 tarkoitettuun 40 miljoonan euron määrärahaan, joka tarkoittaisi arvion mukaan noin 10 500 henkilön kouluttamista. Palta korostaa, että tämä on myös kertaluonteista rahoitusta, eikä tätä määrärahaa tulisi käsitellä tämän esitetyn lainmukaisesti pysyvän uuden viranomaistoimijan yhteydessä. Palvelukeskuksen tulisi pystyä luomaan jatkossa uutta lisäarvoa ilman vastaavia harvinaisluonteisempia kertaluonteisia määrärahoja.

Esityksessä kuvataan, kuinka palvelukeskuksen käynnistymisvaiheessa uusi markkinapotentiaali yksityisten toimijoiden osalta riippuisi kansallisen määrärahan kohdentumisesta ja EU:n elpymisvälineen (RRF) kautta mahdollisesti tulevasta rahoituksesta. Tässäkään ei tulisi ainoastaan tukeutua väliaikaisten rahoitusinstrumenttien hankintapotentiaaliin, vaan tavoitteeksi tulisi asettaa pysyvien osaamisen kehittämisen järjestämiseen ja tehokkaiden hankintamenettelyihin liittyvien mekanismien kehittäminen ja luominen.

Hankintoja tehdessä tulisi tukeutua vahvaan markkinavuoropuheluun, jossa otetaan huomioon yhdenvertaisesti myös yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajat julkisten, ml. korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten rinnalla. Palta pitää huolestuttavana, jos nyt tällä esityksellä ollaan luomassa palvelukeskuksesta jotakin uudenlaista hankintajärjestelmää, kun meillä on jo olemassa toimijoita tätäkin varten.

Mikään esitysluonnoksessa ei takaa, että palvelukeskus ja muut hankintayksiköt, erityisesti ELY-keskukset, tekisivät hankintoja suunnitellessaan tiiviimpää yhteistyötä ja sovittaisi näin tehokkaammin osaamistarjontaa yhteen. Jotta päällekkäisiä hankintoja ei tapahtuisi, tähän yhteensovittamiseen tulisi kiinnittää erityishuomiota, ja varmistaa tämän toteutuminen esimerkiksi digitaalisuutta hyödyntämällä.

Palta pitää tärkeänä, että tällaiselle jatkuvan oppimisen ja työllisyyden kokonaisuuden kohdalla määriteltäisiin kansantalouteen ja työllisyyteen liittyviä tavoitteita, sekä mittarit, miten näistä syntyviä tuloksia seurataan ja arvioidaan.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Esitysluonnoksesta ei käy ilmi, miten palvelukeskus osallistuisi digitaalisten työvälineiden kehittämiseen edellä mainittujen määriteltyjen tehtäviensä lisäksi.

Palvelukeskuksen kerrotaan tarvitsevan toimintansa tueksi nykyistä ajantasaisempia tietoja osaamisen kysynnästä työmarkkinoilla lyhyellä tähtämellä, väestön osaamisvajeista suhteessa edelliseen sekä koulutuksen järjestäjien kyvykkyydestä vastata nopeilla toimilla kysyntään. Jos tilanne on tämä, palvelukeskuksella tulisi olla aktiivisempi rooli tämän tietopohjan luomisessa ja digitaalisuuden edistämisessä.

Palta pitää tärkeänä, että palvelukeskus hyödyntäisi vahvasti toiminnassaan digitaalisia palveluita ja digitaalisista lähteistä koostettavaa tietoa. Palta pitää kuitenkin huolestuttavana, ettei esityksessä kuitenkaan kerrota tarkemmin, miten näitä tietovarantoja aiotaan kehittää pikaisesti sen tarpeisiin ja miten keskuksen organisoitumisessa otettaisiin huomioon uudet, digitaalisiin alustoihin perustuvat työn tekemisen tavat. Kuvaukseksi ei mielestämme riitä, että tietoa koottaisiin rakenteisesti erilaisista olemassa olevista ja uusista lähteistä ja tietovarannoista.

Jos palvelukeskuksen on tarkoitus aloittaa toimintansa jo vuoden 2021 aikana, herää kysymys, mitä se tekee jopa vuoteen 2024 asti, jolloin vasta sekä TE-digi-palvelurakenne että osa Kestävän kehityksen ohjelmasta rahoitettava jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma valmistunevat. Samoin esimerkiksi digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi valmistunee vasta vuonna 2024.

Palta pitää erityisen tärkeänä, että nyt lähitulevaisuudessa lisätään digitaalisten oppimisympäristöjen ja digitaalisen opetustarjonnan hyödyntämistä kaikilla koulutusasteilla. Covid19-kriisin myötä lisääntynyt ja vakiintunut etätö on johtanut siihen, että osaamistakin tulee

kehittää jatkossa uusilla tavoilla. Palta ehdottaa, että jatkuvan oppimisen palveluita ja koulutustarjontaa keskitettäisiin aluksi esimerkiksi luontevasti eOppiva-alustalle.

Työllisyyden edistämisen, työelämän osaamistarpeiden sekä tiedolla johtamisen ja digitalisaation tulisi ohjata yhä vahvemmin tulevia askeleita koulutus- ja työvoimapalveluiden kehittämisessä. Palveluja tarvitaan monikanavaisesti kellon ympäri. Yhä monipuolisemmat digipalvelut on saatava mahdollisimman nopeasti kaikkien saataville. Digipalveluiden saavutettavuuteen panostaminen hyödyttää kaikkia avuntarvitsijoita.

Nyt, kun työllisyyden kuntakokeilut ovat käynnistyneet, tulee varmistaa, etteivät tietojärjestelmät kuntakokeiluiden ja niiden ulkopuolelle jääneillä alueilla pirstaloitu entisestään erilleen toisistaan. Tällöin tavoitellun yhtenäisen tietopohjan rakentaminen vaikeutuu entisestään, eikä palvelukeskuksen olennainen perustehtävä päästä edes toteuttamaan. Tästäkään syystä palvelukeskuksen perustamisella ei tulisi olla nyt kiire. Ensin tulisi rakentaa tietopohja kuntoon.

Viime kädessä tulee vastata kysymykseen, rakennetaanko palveluita, joita hoitavat ihmiset, vai rakennettaisiinko sittenkin ihmisten toimesta digitaalisia palveluita, jotka ovat saatavilla ajasta ja paikasta riippumatta. Kumpi olisi tehokkaampaa ja tukisi paremmin tulevaisuuden tarpeita? Toteutuuko tämän esitysluonnoksen perusteella tämä ajasta ja paikasta riippumattomuus?

Yksityiset ja julkiset toimivat pitää olla hankinnoissa sekä tiedonsaannin suhteen samalla viivalla. Jos palvelukeskus tulee tuottamaan alueille, oppilaitoksille ja korkeakouluille ennakointitietoa näiden omien strategisten ja operatiivisten toimintojensa suunnittelun tueksi, tulee varmistaa, että verovaroin tuotettua tietoa jaetaan yhdenvertaisesti myös yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajille.

Jatkuva oppiminen tulisi nähdä digitaalisena kokonaisuutena, joka palvelee ajasta ja paikasta riippumatta kaikkia ikäryhmiä. Koronakriisi mahdollisti viimeinkin myös koulutusjärjestelmämme digiloikan. Nyt on oikea aika vääntää ruuvia kireämmälle ja rakentaa digitaalisuuden perusta kuntoon.

Lopuksi lainaamme Kestävän kasvun ohjelman kuvausta jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelmaa koskien:

”Kyse ei ole pelkästään digitaalisesta infrastruktuurista ja sen kehittämisestä, vaan laajemmasta toimintatapojen ja -kulttuurien sekä lainsäädännöllisen kehyksen uudistamisesta mahdollistamaan digitaalisten ratkaisujen täyden potentiaalin hyödyntämisen.”

Ylitalo Tuomas
Palvelualojen työnantajat Palta ry.